

Edyta Koncewicz-Dziduch<http://orcid.org/0000-0003-2075-7644>

Uniwersytet Ignatianum w Krakowie

edyta.koncewicz-dziduch@ignatianum.edu.pl

DOI: 10.35765/pk.2024.4704.07

Juvenalia, Piastonia, Kortowiada –
studenckie święta jako element folkloru miejskiego
polskich ośrodków akademickich

STRESZCZENIE

Juvenalia to tradycyjne majowe święto polskich studentów, organizowane przez uczelnie, przy wsparciu władz miejskich oraz sponsorów. Jest to kilkudniowy cykl imprez o ludycznym, rozrywkowym charakterze, stanowiący element folkloru miejskiego ośrodków akademickich. Juvenalia posiadają średniowieczne korzenie, podobnie jak zwyczaj otrzęsin, reaktywowano je na polskich uczelniach w latach 50. XX w., najpierw na Uniwersytecie Jagiellońskim w Krakowie, w związku z obchodami jubileuszu 600-lecia uczelni. Zwyczaj rozpowszechnił się na innych uczelniach w Polsce i stał się ważnym elementem kultury studenckiej. W artykule zwrócono uwagę na znaczną liczbę współcześnie organizowanych juvenaliów, ich różnicowanie poprzez oryginalne nazwy, tworzone od nazw miejscowości, regionów, uczelni, dzielnic, kierunków studiów, nazw osobowych oraz tradycji regionalnych. Podkreślono różnorodność oferty juvenaliów; elementy tradycyjne: korowód studentów, gry i zabawy, koncerty oraz innowacyjne, typowe dla wybranych imprez, na przykładzie *Piastoniów* i *Kortowiady*. Juvenalia obecnie podlegają działaniom marketingowym, komercyjnym oraz promocji, głównie poprzez media internetowe. Bogaty program imprez, koncerty gwiazd przekładają się w pozytywny sposób na ocenę atrakcyjności miasta akademickiego

SŁOWA KLUCZE: kultura studencka, juvenalia, zabawa, folklor miejski, chrematonimy

ABSTRACT

Juvenalia, Piastonia, Kortowiada – Student Festivals as an Element of Urban Folklore of Polish Academic Centers

Juvenalia is a traditional May festival for Polish students, organized by universities with the support of municipal authorities and sponsors. The multi-day series of folk and entertainment events forms an integral part of the

Sugerowane cytowanie: Koncewicz-Dziduch, E. (2024). *Juvenalia, Piastonia, Kortowiada* – studenckie święta jako element folkloru miejskiego polskich ośrodków akademickich. © ⓘ *Perspektywy Kultury*, 4(47), ss. 81–94. DOI: 10.35765/pk.2024.4704.07

Nadesłano: 16.05.2024

Zaakceptowano: 03.11.2024

urban folklore of academic centers. With roots tracing back to medieval initiation rites, Juvenalia was revived at Polish universities in the 1950s, first at the Jagiellonian University in Krakow during the celebration of the university's 600th anniversary. The custom subsequently spread to other universities across Poland and became an important element of student culture. The article highlights the extensive range of Juvenalia events organized today, noting their differentiation through unique names derived from names of towns, regions, universities, districts, fields of study, personal names, and regional traditions. It emphasizes the diversity of Juvenalia offerings, which combine traditional elements such as student parades, games and activities, along with concerts, long with innovative features characteristic of specific events, as exemplified by *Piastonia* and *Kortowiada*. Juvenalia is now subject to marketing and commercial activities, with promotion mainly conducted via internet media. The rich programs, including star concerts, contribute to the attractiveness of academic cities.

KEYWORDS: student culture, Juvenalia, entertainment, urban folklore, chrematonyms

Wprowadzenie

Zabawa, rozrywka jest ważnym elementem kultury oraz naturalną potrzebą człowieka, szczególnie przywilejem ludzi młodych, traktowanym jako wytchnienie od pracy lub nauki. Taką właśnie rolę odgrywa w świecie akademickim tradycyjne święto studenckie, czyli juvenalia – cykl imprez o charakterze kulturalno-rozrywkowym, przeznaczonych dla studentów i w dużej mierze przez nich organizowanych, przy wsparciu władz miejskich oraz sponsorów. Czas trwania juvenaliów jest nieprzypadkowy, zazwyczaj organizowane są w maju – wiosenna pogoda sprzyja zabawom i koncertom w plenerze. Jest to też okres regeneracji po wysiłku intelektualnym w ciągu całego roku studiów, a tuż przed zbliżającą się sesją egzaminacyjną.

Na kulturotwórczą rolę zabawy w życiu człowieka zwracał uwagę Johann Huizinga w latach 30. XX w., dodając do licznych określeń człowieka jeszcze jedno – *homo ludens*, jako przeciwagę i dopełnienie *homo faber* (Huizinga, 2007, s. 15). Zabawa jest istotnym elementem życia człowieka, czyni je przyjemniejszym, a tym samym bogatszym. Może być formą nagrody po dobrze wykonanym zadaniu i choć, zdaniem Huizingi, jest antytezą powagi, to stanowi wartość samą w sobie; jest wyrazem spontanicznej, twórczej działalności człowieka, a w swych uporządkowanych, harmonijnych formach wiąże się z pozytywnymi wartościami: pięknem, estetyką, szczęściem. Wspólne przeżywanie radości ma pozytywny wpływ

na człowieka i jego postrzeganie świata: „zabawa wnosi w niedoskonały świat i zawiłość życia ograniczoną w czasie doskonałość” (Huizinga, 2007, s. 25). Zabawa może łączyć, urzekać, dzielić, przykuwać, uczyć i socjalizować, może też pełnić funkcję terapeutyczną (Mysona Byrska, 2018, s. 56).

Juwenalia organizowane w miastach akademickich odgrywają role społeczne i kulturowe przypisywane formom zabawy, występuje w nich element spontaniczności, kreatywności, ale również uporządkowania, gdyż mają ustalony program, określone ramy czasowe. Obecnie studenckie święto ulega coraz większej komercjalizacji, na którą składają się szeroko zakrojone kampanie promocyjne w mediach, głównie internetowych, sponsorzy, występy gwiazd estrady, sprzedaż biletów. Juwenalia, mimo iż adresowane do młodzieży akademickiej, coraz częściej stają się imprezami ogólnodostępnymi, a faworyzowanie grupy docelowej przejawia się w niektórych działaniach marketingowych, np. karnety i zniżki dla studentów. Nadrzędny staje się cel marketingowy, rynek doznań, a same juwenalia nie są już tylko studenckim „karnawałem”, ale także wydarzeniem stanowiącym część folkloru miejskiego ośrodków akademickich w Polsce.

Celem rozważań jest ukazanie genezy juwenaliów oraz rozwój tej formy studenckiej zabawy we współczesności; od połowy XX i początku XXI w. obejmującej coraz większą liczbę miast akademickich. Interesującym zagadnieniem onomastycznym jest nazewnictwo juwenaliów, regionalizacja nazw (tzw. chrematonimów), związek z miastem (*Juwenalia Krakowskie/ Krakoskie; Lublinalia*), dzielnicą, miejscem odbywania się (*Kortowiada, Ursynalia*), uczelnią (*KULTuralia, jUWenalia*), historią, lokalną tradycją (*Piastonalia, Bachanalia, Piernikalia*). Podkreślono cechy wspólne, tradycyjne, a także specyficzne dla juwenaliów w danym mieście oraz to, czym są te wydarzenia dla kultury studenckiej i kultury miejsca, regionu.

Początki tradycji studenckiego świętowania

Juwenalia należą do najbardziej widowiskowych, rytualnych form studenckiej kultury oraz rozrywki i obok tzw. otrzęsin są najstarszymi jej identyfikatorami. Warto wspomnieć również o takich wydarzeniach związanych z kulturą studencką, jak: Studencki Festiwal Piosenki¹ w Krakowie

1 Studencki Festiwal Piosenki organizowany w Krakowie od 1962 r., najstarszy festiwal twórczości akademickiej w Polsce. Laureaci festiwalu to m.in.: Ewa Demarczyk, Marek Grechuta, Leszek Długosz, Jacek Kaczmarski, Renata Przemyk. Współfinansowany ze środków Miasta Krakowa. Odbywa się jesienią (59. SFP odbył się w dniach 19–22.10.2023 r.), <https://studencki-festiwal.pl/> (dostęp: 05.04.2024).

czy FAMA – Festiwal Artystyczny Młodzieży Akademickiej² odbywający się w okresie letnim w Świnoujściu, niemniej jednak imprezy te, mimo zakorzenienia w kulturze studenckiej, nie mogą poszczycić się tak dawną, sięgającą średniowiecza, tradycją. Obecnie to juwenalia są najbardziej promowane w przestrzeni medialnej, a jako forma o rozrywkowym, nie konkursowym charakterze, są dostępne dla wszystkich studentów.

O idei i nazwie juwenaliów wspomina Hieronim Kubiak³ – jeden z inicjatorów odtworzenia tradycji świąt studenckich w latach 50. ubiegłego wieku, w wywiadzie udzielonym studenckiemu czasopiśmie „WUJ” w 2009 r. Pomysł reaktywowania dawnych studenckich obrzędów związany był z przygotowaniem do obchodów jubileuszu 600-lecia Uniwersytetu Jagiellońskiego w 1964 r., a sama idea nawiązania do średniowiecznej tradycji pojawiła się 10 lat wcześniej. Pasjonaci historii sięgnęli w tym celu do dawnych źródeł, np. prac Jana Ptaśnika (1900, przedruk fototypiczny 2008), Adama Polewki (1953), w których znaleźli opisy obyczajów i zabaw żaków krakowskich z XV i XVI w., między innymi otrzęsin (zwanych „beanią” – *despositio beanorum*) – ceremonii wprowadzenia nowicjuszy w życie studenckie, która miała niewybredny, wręcz przemowczy charakter, oraz zwyczajów przypominających dzisiejsze juwenalia – zabaw studenckich organizowanych na początku października na uczelniach europejskich (Polska, Czechy, Francja, Niemcy). Były to harce na ulicach miast, korowody, wybór „króla żaków” z towarzyszeniem pieśni *Breve regnum* (łac. *Krótkie panowanie*). Inna pieśń, dziś oficjalny hymn akademicki – *Gaudeamus igitur*, także wywodzi się z ludycznego repertuaru studenckiego. Powstała prawdopodobnie w Heidelbergu lub na Sorbonie około XIII, XIV w., pierwotnie była to pieśń towarzysząca zabawom braci studenckiej, a ustna forma przekazu spowodowała, że istnieje kilka wersji tego utworu (Sprutta, 2014, s. 96).

Otrzęsiny także zostały odtworzone w 1955 r., z inicjatywy ówczesnej Rady Uczelnianej UJ, wystawiono je na dziedzińcu Collegium Maius, według koncepcji artystycznej Ireneusza Maślarsza. Od tej pory obrzęd inicjacji studenckiej powrócił na uczelnie wyższe i praktykowany jest do dziś⁴,

2 FAMA – organizowany od 1966 r. w sierpniu w Świnoujściu interdyscyplinarny festiwal – prezentacja twórczości młodych artystów. Umożliwia debiut twórcom różnych form artystycznych, muzyki: poważnej, jazzowej, zespołom muzycznym, sztuki teatralnej, kabaretowej, tańca, happeningu, sztuk wizualnych, fotografom, literatom. Program wydarzenia trwającego dwa tygodnie obejmuje prezentację dorobku młodych twórców, warsztaty pod okiem profesjonalistów, koncerty laureatów, <https://fama.org.pl/o-famie/> (dostęp: 05.04.2024).

3 Prof. dr hab. Hieronim Kubiak (1934–2024), socjolog, działacz polityczny, pracownik Instytutu Socjologii UJ, specjalność: socjologia narodu, religii, władzy i polityki.

4 Obecnie obserwuje się zmianę formuły lub wręcz zanik otrzęsin, często zastępuje je impreza klubowa lub wyjazd integracyjny. Odbywają się poza murami uczelni, co ma związek m.in.

niemniej jednak jego kameralny charakter, ograniczony do kierunku, wydziału, nie może równać się pod względem widowiskowym z juwenaliami – imprezą zewnętrzną, manifestem młodzieży akademickiej.

Nazwa *juwenalia* nawiązuje do kultury starożytnego Rzymu i odbywających się tam zabaw, igrzysk (*Bachanalia*, *Saturnalia*, *Brumalia*), termin utworzony od łac. *iuvenis* ‘młodzieniec’ wskazuje na połączenie zabawy z młodością, o czym wspominał H. Kubiak w wyżej wzmiankowanym wywiadzie:

Z pomocą studentów filologii klasycznej szukaliśmy starych nazw. W starożytnym Rzymie bardzo ważne było święto Saturnalia z V w. p.n.e. W końcowej fazie tych uroczystości odbywała się pięciodniowa uczta, podczas której nobliwi Rzymianie siadali do stołu razem ze swoimi niewolnikami. Nazwie brakowało jednak elementu młodości. Śp. prof. Florian Nieuważny (znany znawca kultury Ukrainy) zaproponował „Juwenalia” (łac. *Iuvenis*), która nam się bardzo spodobała, a wcześniej była nieznana (w okresie Nerona też były Juwenalia, ale nazywały się Neronia) (Bednarowska, 2009).

Począwszy od 1956 r. juwenalia krakowskie miały już publiczną formę, powstał nawet określony scenariusz zabawy, o czym wspomina Michał Niezabitowski (2012); trwały trzy dni, rozpoczynał je barwny korowód studentów w przebraniach (do studentów UJ przyłączyli się wkrótce studenci Politechniki Krakowskiej i AGH) z miasteczka studentckiego na Rynek Główny, gdzie prezydent miasta wręczał studentom symboliczne klucze, przekazując na czas juwenaliów władzę w mieście. Kulminacyjnym punktem były organizowane w niedzielę wybory Miss Juwenaliów⁵ (potem zmieniono nazwę na Najmilszą Studentkę Krakowa, a od 2012 r. wybierano także Super Studenta⁶). Pamiętne juwenalia, związane z jubileuszem 600-lecia UJ, odbyły się w 1964 r. pod hasłem: *Od Kazimierza Wielkiego do Kazimierza Lepszego*⁷.

z tragicznym wydarzeniem na Uniwersytecie w Bydgoszczy w 2015 r., kiedy to, z powodu nieodpowiedniego zabezpieczenia imprezy otrzęsinojowej, nadmiernej liczby uczestników, w wyniku paniki zginęły 3 osoby.

5 Pierwszą zwyciężczynią konkursu Miss Juwenaliów była Alicja Bobrowska – późniejsza aktorka, prezenterka telewizyjna, wygrała także konkurs Miss Polonia 1957, https://www.krakow.pl/kultura/1341,artykul,juwenalia_.htm (dostęp: 05.05.2024).

6 Po protestach organizacji studenckich, jakoby nazwy konkursów utrwalały stereotypy płciowe (kobieta – miła; mężczyzna – super), od 2019 r. są wybory Najmilszej Studentki i Najmilszego Studenta Krakowa.

7 Prof. dr hab. Kazimierz Lepszy (1904–1964), historyk, rektor UJ w latach 1962–1964.

Krakowskie juwenalia, najstarsze święto studenckie na polskich uczelniach, miały swoje lepsze i gorsze momenty. Nie były pozbawione akcentów politycznych, co znajdowało odbicie w strojach i hasłach podczas pochodu; studenci reagowali na wydarzenia lokalne, krajowe i międzynarodowe, np.: „czarny marsz” w 1977 r. (po zabójstwie studenta UJ Stanisława Pyjasa, działacza opozycyjnego, 7.05.1977), w latach: 1979, 1980 juwenalia nie odbyły się; zrezygnowano też z zabaw w maju 1981 r. po zamachu na Jana Pawła II. 13 maja 1981 r. przeszedł „biały marsz” na Rynek Główny. Ostatnio juwenalia nie odbyły się w czasie zagrożenia pandemią koronawirusa w 2020 r. we wszystkich ośrodkach akademickich; warto dodać, że w Krakowie zorganizowano w 2021 r. kameralną imprezę juwenaliową (bez tradycyjnego korowodu, wyborów Najmilszych: Studentki i Studenta), w nietypowym dla juwenaliów terminie: 30 września – 2 października 2021 r.

Tradycja juwenaliów, zainaugurowana w Krakowie, rozpowszechniła się i przyjęła w innych ośrodkach akademickich w Polsce; pod koniec lat 50. XX w. święta studentów zaczęto organizować w Poznaniu (*Koziółki*, 1957), Lublinie (*Igraszki Żaków Lubelskich*, 1958), Olsztynie (*Kortowiada*, 1958), Gliwicach (*Igry*, 1957), a później także w innych miastach.

Nazewnictwo juwenaliów – tradycja, lokalność, oryginalność

Popularność juwenaliów w Polsce spowodowała, że zaczęto opisywać je w literaturze przedmiotu oraz w mediach, używając oryginalnych określeń: *karnawał studencki*, *wiosna studentów* (Choroś, 2018), *igry /igrze żakowskie* (Niezabitowski, 2012), a najczęściej – *święto studentów*. Początkowo juwenalia kojarzono z Krakowem, ale gdy inne ośrodki akademickie zaczęły organizować swoje imprezy, określenie: juwenalia stało się hiperonimem⁸ w stosunku do licznych nazw własnych związanych z konkretną uczelnią, miejscem. Nazwy imprez juwenaliowych zaliczamy do kategorii chrematonimów, czyli nazw produktów, usług, organizacji, przedsięwzięć społecznych i artystycznych, przypisanych do miejsca powstania (lokalizacji), także: socjoideonimy (Gałkowski, 2018, s. 1).

O inwencji nazewnictwa organizatorów juwenaliów niech świadczy fakt, że badaczka nazw karnawałów studenckich w polskich miastach – Monika Choroś, znalazła aż 167 przykładów nazw (Choroś, 2018, s. 181). Autorzy nazw juwenaliów wykorzystują możliwości słowotwórcze języka

8 Wyraz o znaczeniu szerszym i nadrzędnym w stosunku do innych, zob. <https://sjp.pwn.pl/slowniki/hiperonim> (dostęp: 10.04.2024).

polskiego, skojarzenia semantyczne, gwarę, wyróżniki graficzne, jednak celem nadrzędnym jest komunikatywność, podkreślenie związku z uczelnią, miejscem (miastem, regionem) lub elementem lokalnej tradycji. Warto też zwrócić uwagę na ewolucję nazw i logotypów w kolejnych edycjach juwenaliów, np. *Juwenalia Krakowskie*, *Juwenalia Krakoskie* (od 2018 r.), JUWE KRK (logotyp z 2024 r.).

Pod względem kompozycji i semantyki wyróżnić można następujące typy nazw juwenaliów:

1. Określenia zawierające nazwę miasta – jest to najliczniejsza grupa nazw, co dowodzi, że uczelnie podkreślają związek z miastem; może też świadczyć o otwartym charakterze wydarzenia. Zazwyczaj taka nazwa jest stosowana w przypadku, gdy juwenalia są organizowane przez kilka uczelni bądź stanowią ciąg następujących po sobie imprez: *Juwenalia Krakowskie/ Krakoskie*⁹, *Juwenalia Częstochowskie*, *Etckie Juwenalia*, *Juwenalia Kieleckie*, *Juwenalia Wrocławskie*, *Juwenalia Łódzkie* (schemat: juwenalia + przymiotnik odmiejscowy). Podgrupę tej kategorii nazw stanowią określenia budowane według schematu: juwenalia + nazwa miasta: *Juwenalia Białystok*, *Juwenalia Poznań*, *Juwenalia Szczecin*, *Juwenalia Koszalin* (do nazwy dodawany jest rok wydarzenia). Niekiedy powstają konstrukcje słowotwórcze zawierające nazwę miasta, z udziałem sufiksu: *-(n) alia*: *Varsonalia*, *Lublinalia*.

2. Określenia zawierające nazwę regionu: podkreślają szeroki zasięg imprezy, zaproszenie do udziału w juwenaliach adresowane jest do studentów z regionu, np. *Juwenalia Podbeskidzia* (Uniwersytet Bielsko-Bialski i Śląski Uniwersytet Medyczny, dla studentów z Beskidu Małego i Śląskiego); *Juwenalia Śląskie* (Uniwersytet Śląski w Katowicach, Uniwersytet Ekonomiczny, Akademia Górnośląska w Katowicach, Wyższa Szkoła Technologii Informatycznej w Katowicach); *Podhalańskie Juwenalia* (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Targu); nazwa z sufiksem *-ada*: *Kujawiada* (oboczna nazwa juwenaliów w Bydgoszczy).

3. Określenia z nazwą miejsca odbywania się juwenaliów (dzielnica, kampus) – imprezy zazwyczaj mają mniejszy, lokalny zasięg, organizowane przez jedną uczelnię, na ogół na terenie jej kampusu, miasteczka studenckiego: nazwy z sufiksem *-(n) alia*, *Czyżynalia* (Kraków, Czyżyny – Politechnika Krakowska), *Ursynalia* (Warszawa, Ursynów, kampus SGGW), *Mokotonalia* (Warszawa, Mokotów, SGH); nazwy z sufiksem *-ada*: *Kortowiada* (Olsztyn, Kortowo, kampus Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego), *Feliniada* (Lublin, Felin, Uniwersytet Przyrodniczy).

4. Określenia zawierające nazwę uczelni organizującej juwenalia: tu wykorzystuje się często elementy graficzne, wkomponowane w nazwę

9 Nawiązanie do krakowskiej gwary miejskiej.

akronimy uczelni, istotna jest forma zapisu: *jUWenalia* (Uniwersytet Warszawski), *KULTuralia* (Katolicki Uniwersytet Lubelski), *KultURalia* (Uniwersytet Rzeszowski); określenia derywowane od nazw uczelni: *Bobonalia* (Collegium Bobolanum), *Koźminalia* (Akademia Leona Koźmińskiego w Warszawie); nazwy dwuelementowe: juwenalia + nazwa uczelni: *Juwenalia UEK* (Uniwersytet Ekonomiczny w Krakowie).

4a. Określenia z nazwami kierunków, dziedzin nauki: to nazwy juwenaliów o małym zasięgu, organizowanych przez dany kierunek; najpopularniejsze to: *Medykalia*¹⁰ (uczelnie medyczne), *Psychonalia* (Psychologia UW i Uniwersytetu SWPS), *Bankomalia* (uczelnie bankowe), *Muzykalia* (Akademia Muzyczna w Gdańsku), *Słowianalia* (Filologia Słowiańska Uniwersytetu Szczecińskiego).

5. Określenia zawierające nazwy postaci (mitycznych, historycznych, związanych z regionem): *Jurandalia* (Wyższa Szkoła Policji w Szczytnie, niedaleko Spychowa), *Piastonalia* (juwenalia Uniwersytetu Opolskiego i Politechniki Opolskiej), *Jackonalia* (Uniwersytet w Siedlcach; „Jacek” to potoczna nazwa siedleckiego ratusza), *Hasiornalia* (Politechnika Koszalińska; przed budynkiem uczelni znajdują się rzeźby Władysława Hasióra), *Lachonalia* (Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Nowym Sączu, Lachy Sądeckie).

6. Nazwy nawiązujące do lokalnej tradycji, kultury: *Bachanalia* (Uniwersytet Zielonogórski, regionalne tradycje winiarskie), *Piernikalia* (Uniwersytet Mikołaja Kopernika w Toruniu, toruńskie pierniki), *Kozienalia* (UMSC w Lublinie, kozioł w herbie miasta), *Niedźwiedzienalia* (Państwowa Akademia Nauk Stosowanych Chełmie, niedźwiedź w herbie miasta).

7. Nazwy z elementem semantycznym zabawy: *Igry* (Politechnika Śląska w Gliwicach).

W nazewnictwie juwenaliów widoczne są dwie tendencje: nawiązanie do tradycji, poprzez tworzenie nazw za pomocą sufiksów: *-(n)alia* (z leksemu *juwenalia*) oraz *-ada* (zabawa, rywalizacja sportowa: *olimpiada*; również dawna nazwa zabaw studenckich: *żakınada*¹¹), a także dążenie do wyróżnienia się, oryginalności. Nietypowym określeniom często towarzyszy dodatek leksykalny: *juwenalia* z nazwą miejsca lub uczelni, np. *Igry 2024. Juwenalia Gliwice*. Niektóre nazwy juwenaliów cieszą się dużą popularnością, dlatego też, w celu ich odróżnienia, zastosowano elementy graficzne, akronimy uczelni: *KULTuralia*, *kultURalia*.

10 Tradycyjnym elementem medycznych juwenaliów są wyścigi na łózkach szpitalnych.

11 Obecnie nazwa *żakınada* używana jest na określenie parad młodzieży szkół średnich (maturzystów) w barwnych strojach. *Żakınada* to także nazwa tradycyjnego korowodu opolskich studentów podczas *Piastonaliów*.

Dobra zabawa i marketing na przykładach juwenaliów w polskich ośrodkach akademickich

Juwenalia wpisują się w harmonogram życia i kultury studenckiej, obecnie cieszą się dużą popularnością, co widać po liczbie organizowanych imprez – prawie każde miasto akademickie stawia sobie za punkt honoru zorganizowanie juwenaliów. Często przyświeca uczelniom cel promocyjno-marketingowy, oryginalne juwenalia, z bogatym programem, mogą stać się jednym z wielu czynników zachęcających młodzież do wybrania danego miejsca.

Należy podkreślić, że juwenalia to duża impreza masowa, gromadząca przede wszystkim studentów, ale też wydarzenie publiczne; istnieje możliwość zakupu biletów na koncerty zaproszonych artystów przez wszystkich zainteresowanych. Jest to przedsięwzięcie samorządów i fundacji uczelnianych, władz miasta, sponsorów, podlegające Ustawie o bezpieczeństwie imprez masowych z dnia 20 marca 2009 r.

Juwenalia stanowią imprezę cykliczną, ramową, na którą składają się ustalone elementy: korowód studentów uczelni organizujących wydarzenie (element kreatywny, wspólnotowy), konkurencje i zabawy sportowe, artystyczne (element rywalizacji), koncerty zaproszonych artystów (element przeżycia artystycznego); wszystkie te części składają się na „rynek doznań”, czyli przeżyć związanych z danym wydarzeniem. Czasy studiów są okresem na długo pozostającym w pamięci, a udział w juwenaliach ma dostarczyć niezapomnianych wrażeń. Dlatego w ofertach promocyjnych juwenaliów, obecnie prowadzonych głównie drogą e-marketingu, nadużywa się form superlatywnych: *Juwenalia krakowskie* w 2024 r. reklamowane są jako jedna z największych, najstarsza i najdłużej trwająca impreza: 13–19 maja 2024; *Juwenalia Śląskie* (21–25 maja 2024) to najlepsza i najbardziej wyczekiwana impreza muzyczna Katowic i okolic¹² – imponuje rozmachem (20 artystów; 50 tys. uczestników). Odwieczny rywal krakowskich juwenaliów – juwenalia w stolicy to: „wielkie święto studentów, ale przede wszystkim prawdopodobnie największy festiwal muzyczny w Europie Środkowo-Wschodniej!” (Abramczyk, Bator i Leśniak, 2018, s. 194). Wyjątkowy charakter juwenaliów warszawskich polega na ich różnorodności oraz sporej rozciągłości w czasie, gdyż jest to cykl imprez organizowanych przez różne uczelnie, nie ma takiej kooperacji organizacyjnej, jak w przypadku juwenaliów 2024 w Krakowie (4 uczelnie) czy Katowicach (7 uczelni); są to, w kolejności: *jUWenalia* – 10–11 maja, *Varsonalia* – 17 maja, *Ursynalia* – 24–25 maja, *Mokotonalia* – 24–25 maja.

12 Fragment z oferty internetowej juwenaliów, zob. <https://juwenaliaslaskie.pl/> (dostęp: 05.05.2024).

Z kolei, oferta promocyjna Juwenaliów Gdańskich, odbywających się 17–18 maja 2024 r., głosi, że: „to największe juwenalia w północnej Polsce. Już po raz piąty 6 gdańskich uczelni łączy siły (...) i tworzy wydanie, na którym będą się bawić zarówno studenci, jak i mieszkańcy”¹³. Jest tu nawiązanie do miejskiego charakteru imprezy, a program juwenaliów, oprócz stałych elementów, jakimi są koncerty, gry i zabawy, zawiera też część charytatywno-edukacyjną: udział fundacji DKMS, wolontariatu gdańskiego, akcję *Tramwaj zwany pożądaniem* (edukacja na temat infekcji przenoszonych drogą płciową) oraz akcję *Czysta rzeka*.

Duże ośrodki akademickie mają większy potencjał i szerokie możliwości organizacji juwenaliów ze względu na liczbę uczelni wyższych, możliwych współorganizatorów, większe wsparcie władz miejskich, sponsorów oraz tradycje, jak choćby juwenalia krakowskie, od których wszystko się zaczęło. Dlatego warto przybliżyć obchody juwenaliów w średniej wielkości ośrodkach akademickich, w celu wykazania, że one także mają swoje tradycje oraz oryginalną ofertę. Wybrano dwa przykłady juwenaliów o intrygujących nazwach: *Piastonalia* oraz *Kortowiada*.

Piastonalia współorganizowane są w Opolu przez dwie uczelnie: Uniwersytet Opolski i Politechnikę Opolską. W 2024 r. zapewniono bogaty program na 5 dni: 20–25 maja. Impreza, oprócz oryginalnej nazwy nawiązującej do piastowskiej tradycji miasta, posiada własną terminologię: barwny korowód studentów nosi nazwę *Żakinady*. Opolskie tradycje juwenaliowe to piknik z rektorami oraz rajd motocyklowy z rektorem Politechniki Opolskiej, które integrują społeczność studentów z władzami uczelni. Oferta muzyczna *Piastonaliów* jest bogata, jak przystało na stolicę polskiej piosenki. Koncerty dostosowane są do gustów młodzieży, czyli dominuje rock i hip-hop: „Kampus Uniwersytetu Opolskiego stanie się małą stolicą polskiej piosenki za sprawą dwóch scen muzycznych, na których wystąpi aż 29 wykonawców”¹⁴. Nie zapomniano o prezentacji lokalnych twórców i zespołów studenckich. Program gier i zabaw obejmuje: rywalizacje sportowe, mecze siatkówki, *Orliķonalia*, turnieje e-sportu; lokalną tradycją jest *Niehcic Towerrunning* – bieg na czas po schodach na 11 piętro akademika Niehcic. *Piastonalia* to także święto mieszkańców Opola i regionu; impreza otrzymała znaczne wsparcie finansowe władz miasta, Urzędu Marszałkowskiego, toteż wstęp na koncerty gwiazd juwenaliów jest bezpłatny.

Kortowiada to tradycyjne święto olsztyńskich studentów, organizowane przez Uniwersytet Warmińsko-Mazurski. Kortowo jest dzielnicą

13 Opis ze strony internetowej, zob. <https://juwenaliagdanskie.pl/> (dostęp: 05.05.2024).

14 Fragment programu *Piastonaliów* 2024, zob. <https://www.opole.pl/dla-mieszkanca/aktualnosci/studentem-byc-piastonalia-2024-program> (dostęp: 07.05.2024).

Olsztyna, w której znajduje się miasteczko studenckie, gdzie odbywa się większość imprez juwenaliowych. Warto podkreślić, że *Kortowiada* należy do najstarszych juwenaliów w Polsce, pierwszy raz święto olsztyńskich studentów zorganizowano w 1958 r. z inicjatywy ówczesnej Akademii Rolniczo-Technicznej. Wydarzenie trwa 4–5 dni, w 2024 r. odbywa się w terminie 22–25 maja. *Kortowiadę* wyróżnia spośród innych juwenaliów posiadanie własnego hymnu – *Kortowiada*, skomponowanego w 2007 r., w wykonaniu, związanego z Olsztynem, zespołu Enej. Oryginalną inicjatywą wydarzenia są koszulki kortowiadowe, wskazujące na przynależność do wydziałów, umożliwiające studentom udział w imprezach zamkniętych (Bój Wydziałów, Liga Akademików, Must be the Dziekan, Turniej Flanek Sportowych¹⁵, Bieg o Złotego Dzika). Widać w tym działaniu cel promocyjno-marketingowy, koszulki o unikatowym wzorze mają wartość kolekcjonerską, są pamiątką udziału w *Kortowiadzie*, podobnie jak inne gadżety związane z wydarzeniem, które także można nabyć (bluzy, torby, naklejki, smycze, skarpetki). Tradycyjna parada wydziałów jest elementem obowiązkowym juwenaliów, w przypadku *Kortowiady* ma ona nietypową trasę, gdyż wiedzie z rynku, ulicami miasta, do Kortowa, gdzie odbywają się imprezy i koncerty. Święto studentów, które również adresowane jest do mieszkańców, ma wyraźnie zarysowany cel komercyjno-promocyjny, w internetowej ofercie na pierwszym planie pojawiają się informacje o koncertach popularnych wykonawców, wraz z możliwością zakupu biletów, line-up¹⁶ *Kortowiady 2024* oraz informacja o głównym sponsorze – T-Mobile. Organizatorzy wydarzenia są dumni z faktu, że *Kortowiada* trzykrotnie otrzymała tytuł „Najlepsze Juwenalia” w plebiscycie Pro Juvenes¹⁷ (w 2014, 2017 i 2022 r.). Jest to nie tylko święto studentów, ale wizytówka, chluba miasta i regionu, czego dowodzi wpisanie wydarzenia do internetowego Leksykonu Kultury Warmii i Mazur¹⁸.

15 Flanki – zręcznościowa studencka gra terenowa, polegająca na strącaniu puszek przez jedną drużynę i picciu piwa (lub innych napojów) na czas; wtedy gdy zawodnik przeciwnej drużyny ustawia puszki na miejsce.

16 Lista występujących artystów.

17 Konkurs nagród środowiska studenckiego z inicjatywy Parlamentu Studentów RP, istniejący od 2013 r., którego celem jest promowanie wybitnych indywidualności wśród studentów oraz udanych inicjatyw studenckich.

18 Zob. Kortowiada, <http://leksykonkultury.ceik.eu/index.php/Kortowiada> (dostęp: 11.05.2024).

Podsumowanie

Juwenalia stanowią nieodłączny składnik kultury studenckiej, jej radosny, ludyczny przykład. Jest to też wydarzenie medialne, o juwenaliach informuje miejscowa prasa, radio i telewizja, a obecnie także media internetowe, portale społecznościowe. Sami uczestnicy studenckiego karnawału udostępniają wiele zdjęć, opinii na temat imprezy. W majowe dni przestrzeń miejska ożywia się, nie tylko za sprawą kwitnącej przyrody, ale i studentów w barwnych strojach, obecnych na ulicach, w środkach komunikacji oraz najliczniej w miejscach odbywania się imprez, koncertów – na kampusach, miasteczku studenckim. Nieodłączny element juwenaliów – korowód studentów, tworzy atmosferę karnawału.

Juwenalia są typowo polskim zwyczajem akademickim, na świecie obchodzi się International Students' Day – 17 listopada, ale nie ma to święto tak radosnej formy i długiej celebracji. Według badania przeprowadzonego na portalu Eurostudent, studenci najbardziej cenią sobie w juwenaliach koncerty (57,1%)¹⁹. Dlatego ten element podlega największej promocji i niestety, komercjalizacji; obecnie rzadkością są bezpłatne koncerty, zwłaszcza najpopularniejszych wykonawców. Jeśli chodzi o repertuar koncertowy, to można stwierdzić, że juwenalia są imprezą łączącą pokolenia, gdyż pojawiają się różne gatunki muzyczne (pop, rock, hip-hop, rap) oraz wykonawcy młodego pokolenia, obok gwiazd estrady o dłuższej karierze muzycznej. Na juwenaliach w Poznaniu, Szczecinie w 2018 r. oraz Krakowie, Białymstoku w 2019 r. wystąpił na swoich ostatnich koncertach Krzysztof Krawczyk i wszędzie był owacyjnie przyjmowany przez młodzież. Inni, często goszczący na juwenaliach artyści to: Maryla Rodowicz, zespoły: Kult, Coma, Myslowitz, Lady Pank, T.Love, Golec uOrkiestra.

W rozważaniach starano się pokazać, jak zabawa studentów wpływa na pejzaż miast akademickich, ożywiając go i dając impuls do dalszych kreatywnych działań uczelni, władz miejskich, podmiotów wspierających, gdyż przynosi to wymierne korzyści dla społeczności studenckiej i miasta.

19 Zob. Juwenaliowe gwiazdy, <https://www.eurostudent.pl/juwenaliowe-gwiazdy/> (dostęp: 10.05.2024).

BIBLIOGRAFIA

- Abramczyk, A., Bator, D. i Leśniak, K. (2018). Rynek doznań na przykładzie juwenaliów. W: Ł. Gawel i M. Kostera (red.), *Etnografie instytucji dziedzictwa kulturowego*. Kraków: Wydawnictwo Uniwersytetu Jagiellońskiego, 189–203.
- Bednarowska, Z. (2009). To „Ujotowcy” wymyślili juwenalia! *WUJ – Wiadomości Uniwersytetu Jagiellońskiego*, nr 6. Pozyskano z: <https://wujek.wordpress.com/2009/06/01/> (dostęp: 05.04.2024).
- Choroś, M. (2018). Karnawał studencki i jego nazwy. *Journal of Urban Technology*, 16, 179–190.
- Galkowski, A. (2018). Definicja i zakres chrematonimii. *Folia Onomastica Croatica*, 27, 1–14. DOI: 10.21857/mwo1vcz00y.
- Huizinga, J. (2007). *Homo ludens. Zabawa jako źródło kultury*, przeł. M. Kurecka i W. Wirpsza. Warszawa: Aletheia.
- Mysona Byrska, J. (2018). Zabawa jako wartość? *Kultura i Wartości*, nr 25, 53–67. DOI: <http://10.17951/kw.2018.25.53>.
- Niezabitowski, M. (2012). Juwenalia. W: *Magiczny Kraków*. Pozyskano z: <http://www.krakow.pl/kultura/1341,artykul,juwenalia> (dostęp: 10.04.2024).
- Ptaśnik, J. (2008). *Obrazki z życia żaków krakowskich w XV i XVI wieku*. Kraków: Fundacja dla Uniwersytetu Jagiellońskiego.
- Polewka, A. (1953). *Igrce w Barbakanie*. Kraków: Wydawnictwo Literackie.
- Sprutta, J. (2014). Zwyczaje żaków w dawnej Polsce. *Nauczyciel i Szkoła*, 2/56, 95–106.

Materiały internetowe:

- FAMA. Pozyskano z: <https://fama.org.pl/o-famic/> (dostęp: 05.04.2024).
- Juwenalia Gdańskie. Pozyskano z: <https://juwenaliagdanskie.pl/> (dostęp: 05.05.2024).
- Juwenalia Kraków. Pozyskano z: <https://www.krakow.pl/kultura/1341,artykul,juwenalia.htm>, (dostęp: 05.05.2024).
- Juwenalia Śląskie. Pozyskano z: <https://juwenaliaslaskie.pl/> (dostęp: 05.05.2024).
- Juwenaliowe gwiazdy. Pozyskano z: <https://www.eurostudent.pl/juwenaliowe-gwiazdy/> (dostęp: 10.05.2024).
- Kortowiada. Pozyskano z: <http://leksykonkultury.ceik.eu/index.php/Kortowiada> (dostęp: 11.05.2024).
- Piastonalia. Pozyskano z: <https://www.opole.pl/dla-mieszkanca/aktualnosc/studentem-byc-piastonalia-2024-program> (dostęp: 07.05.2024).
- Studencki Festiwal Piosenki. Pozyskano z: <https://studenckifestiwal.pl/> (dostęp: 05.04.2024).

Edyta Koncewicz-Dziduch – dr nauk humanistycznych w zakresie językoznawstwa (Wydział Filologiczny Uniwersytetu Jagiellońskiego), adiunkt w Instytucie Kulturoznawstwa i Dziennikarstwa Uniwersytetu Ignatianum w Krakowie. Autorka prac z dziedziny współczesnego językoznawstwa, kultury polskiej i słowiańskiej, przemian języka mediów. Zajmuje się komparatystycznymi badaniami frazeologii słowiańskiej ze szczególnym uwzględnieniem frazeologii animalistycznej i fitonimicznej, a także współczesnymi przemianami kulturowymi i językowymi w Polsce oraz krajach południowosłowiańskich. Członek Krakowskiego Towarzystwa Popularyzowania Wiedzy o Komunikacji Językowej „Tertium”.